

ВІДГУК ОПОНЕНТА

доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора Кашуби Віталія Олександровича на дисертаційну роботу Юзковець Ірини Олександрівни «Комплексний розвиток фізичних здібностей учнів молодших класів засобами міні-баскетболу», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – фізична культура і спорт

Пріоритетними напрямками розвитку освіти в Україні, які визначені в Указі Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» № 344/2013 від 25.06.2013 р., названо формування здорового способу життя дітей, збільшення рухового режиму учнів шкільного віку за рахунок удосконалення фізкультурно-оздоровчої, спортивно-масової роботи в закладах освіти та методології фізичного виховання дітей, що спрямовані на формування гармонійно розвиненої, морально й фізично здорової особистості.

Розробка нового Державного стандарту початкової (2018) освіти передбачає впровадження і реалізацію компетентнісного підходу до навчання і виховання учнів у Новій українській школі. Компетентнісний підхід до навчання учнів на уроках фізичної культури розглядається як систематична робота педагога, що спрямована на розвиток у дітей предметних, загальногалузевих (міжпредметних) і ключових компетентностей, які у своїй єдності дозволяють учням ефективно вирішувати проблеми у галузі збереження, підтримання та відновлення здоров'я.

Складні політичні і соціально-економічні процеси, які відбуваються у сучасній Україні супроводжуються негативними змінами в освітній сфері, зниженням рівня здоров'я і фізичної підготовленості підростаючого покоління, що свідчить про недостатньою ефективністю шкільної системи фізичного виховання. У цих умовах особливу значущість набувають питання підбору засобів і методів фізичного виховання, які спрямовані не тільки на здобуття максимального рівня оздоровчого ефекту, але й на формування стійкого інтересу дітей до занять фізичною культурою.

Авторка обґрунтовано стверджує, що одним з найбільш цікавих видів рухової діяльності для дітей молодшого шкільного віку є маніпуляції та ігри з м'ячем. В останні роки великої популярності у світі отримала гра міні-баскетбол, яка створена спеціально для дітей і не потребує спеціального обладнання та інвентарю. Саме тому впровадження урочних занять з пріоритетним застосуванням засобів міні-баскетболу у практику фізичного виховання початкової школи буде сприяти підвищенню її ефективності.

Актуальність роботи підтверджено і виконанням її відповідно до тематичного плану наукових досліджень та розробок, що виконуються за рахунок коштів бюджету МОН на 2016 – 2019 рр. за темою «Історичні та організаційно-методичні засади формування гендерного підходу у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді» (шифр 1.2 Ф, № державної реєстрації 0117U002386), а також згідно з тематичним планом ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди » на 2016 – 2020 рр. за темою «Сучасні технології формування гармонійно розвиненої особистості дітей, підлітків і молоді в процесі фізичного виховання» (№ державної реєстрації 0116 U005310).

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 017 – Фізична культура і спорт. І. О. Юзковець чітко сформульовані і співвіднесені: мета роботи, об'єкт, предмет і завдання дослідження, визначені відповідні компоненти наукового апарату педагогічного дослідження, що цілком адекватні об'єкту й предмету, меті й завданням наукової роботи. Науковий пошук здійснювався на основі зіставлення фундаментальних даних, сучасних наукових напрацювань, з урахуванням інших розвідок у вирішенні зазначеної проблеми, та практичних даних, які отримані в ході дослідження предмета роботи.

Дисертаційна робота, що викладена загалом на 278 сторінках, складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних літературних джерел (271), додатків. Робота ілюстрована 26 таблицями й 8 рисунками.

У вступі достатньо коректно обґрунтовано методологічний апарат дисертаційної роботи, в якій поставлено чотири послідовно пов'язаних завдань.

Для розв'язання завдань дослідження автором використано широке коло методів теоретичного та емпіричного рівнів наукового дослідження, а саме: аналіз, узагальнення та систематизація даних літературних джерел, нормативних документів; педагогічні (педагогічне спостереження, педагогічні експерименти, педагогічне тестування); медико-біологічні (антропометрія, пульсометрія, спірометрія, динамометрія, функціональні проби); методи математичної статистики.

Проблемне поле дисертаційної роботи окреслено у її першому розділі «Теоретико-методичні засади розвитку фізичних здібностей молодших школярів в процесі навчання рухових дій». Здобувачка представляє наявну інформацію щодо існуючих концептуальних засад фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкової школи; представлено відомості про зміст та спрямованість фізичного виховання дітей 6-10 років у школах зарубіжних країн; подано інформацію щодо застосування інноваційних підходів до організації роботи з фізичного виховання учнів початкових класів загальноосвітньої школи.

До основних наукових здобутків автора варто віднести обґрунтування та розробку програми комплексного розвитку фізичних здібностей учнів 3-4 класів засобами міні-баскетболу «Помаранчевий м'яч», яка включала: мету, завдання, принципи і педагогічні умови її реалізації в процесі урочної форми занять, а також критерії ефективності.

Здобувачкою визначені педагогічні умови реалізації запропонованої програми урочних занять міні-баскетболом, які включали в себе: спрямованість педагогічних дій; методи навчання техніко-тактичних дій міні-баскетболу і розвитку фізичних здібностей; засоби реалізації програми, якими були як традиційні фізичні вправи (об'єднані за способами рухової діяльності згідно діючої навчальної програми з фізичної культури для 1-4

класів), так і засоби міні-баскетболу (вправи для навчання техніко-тактичних дій міні-баскетболу; рухливі ігри та естафети з елементами міні-баскетболу; двостороння гра).

I. О. Юзковець розроблені моделі поєднаного розвитку фізичних здібностей дітей 9-10 років в процесі навчання елементів міні-баскетболу, які містять: опис вправи; її графічне зображення; фізичну здібність, яка переважно розвивається в процесі виконання вказаної вправи; параметри фізичних навантажень (інтенсивність, обсяг, інтервали відпочинку), які відповідають вимогам спрямованого розвитку тієї або іншої фізичної здібності.

Імпонує змістовне розкриття здобувачкою загальної структури річного циклу урочних занять і тематичне планування навчального матеріалу програми «Помаранчевий м'яч» для учнів 3-4 класів.

Варто звернути увагу на те, що застосування факторного аналізу дозволило I. О. Юзковець встановити інформаційну значущість чинників у загальній структурі рухової системи учнів 3-4 класів, а також виділити її основні компоненти. Проведений факторний аналіз головних компонентів фізичного стану хлопців і дівчат 9-10 років говорить про наявність спільних тенденцій, однак є деякі статеві відмінності, які виявляються у більшій кількості факторів у хлопчиків (8 факторів) 9 років, а у дівчаток 9 років і дітей 10 річного віку виявлено однакову кількість значущих факторів – 7. Даний факт здобувачка пояснює зниженням біологічної надійності організму хлопчиків 9-ти років, оскільки цей вік передую початку періоду статевого дозрівання та характеризується інтенсивним збільшенням антропометричних показників.

Важливим етапом наукового дослідження є «Аналіз і узагальнення результатів досліджень», який пов'язаний зі тлумаченням змістової сторони дисертаційної роботи. Констатую, що автором глибоко і всебічно інтерпретовано отримані результати, які співставлено з даними фахівців галузі фізичної культури і спорту.

Загальні висновки відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи, є доречними, логічними, відбивають основні результати дослідження.

Проведене дослідження вказало на здатність І. О. Юзковець критично осмислити наукову інформацію, оцінити її переваги і недоліки, генерувати нові ідеї, провести педагогічні експерименти, накопичити, узагальнити й проаналізувати необхідні факти.

Сукупність наукових результатів щодо удосконалення системи фізичного виховання початкової школи на основі врахування педагогічних умов комплексного розвитку фізичних здібностей учнів 3-4-х класів засобами міні-баскетболу в процесі урочних занять з фізичної культури дозволяє відзначити теоретичну значущість поданої дисертаційної роботи. На нашу думку, автором здійснено значне просування розв'язанні важливого для теорії й практики фізичного виховання початкової школи науково-практичного завдання підвищення рівня фізичної підготовленості дітей 9-10 років.

Слід відзначити також практичну значущість роботи, основні положення та результати якої впроваджено у навчальний процес загальноосвітньої школи І ступеня №6 м. Переяслава, Київської області. Крім того, основні положення дисертації були використані для вдосконалення та оновлення змісту навчальних дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання», «Теорія і методика викладання баскетболу» і впроваджені у навчальний процес підготовки студентів Національного університету фізичного виховання і спорту України (м. Київ), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» та навчально-тренувальний процес ДЮСШ м. Переяслав, що підтверджується відповідними актами.

Опублікування основних результатів дисертаційної роботи здійснено у 10 наукових працях, із них у фахових виданнях України – 5, 1 – у зарубіжному виданні, 4 праці додатково відображають наукові результати

дисертації. Особистий внесок здобувачки у працях, опублікованих у співавторстві полягає у теоретичному аналізі літературних джерел, організації й проведенні експериментальних досліджень, систематизації та інтерпретації фактичного матеріалу, теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності впровадження програми з пріоритетним використанням засобів міні-баскетболу в процес фізичного виховання учнів 9-10 років закладів середньої освіти.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Разом з тим, змістовна і корисна для теорії та практики фізичної культури і спорту робота не позбавлена недоліків та дискусійних питань.

1. Практично зразкову, на наш погляд, архітектоніку змісту дисертаційної роботи порушено ігноруванням здобувачкою практичних рекомендацій. З огляду на представлений в 4 розділі роботи методичний матеріал, на нашу думку логічно було б розмістити саме там, з акцентом на кваліфікацію педагога.

2. Вимагає узгодження положення цілі роботи і критерії ефективності авторської програми. У меті дослідження заявлено «теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови комплексного розвитку фізичних здібностей учнів 3-4-х класів засобами міні-баскетболу в процесі урочних занять з фізичної культури для підвищення рівня їх фізичної підготовленості», в той же час критеріями ефективності розробленої програми комплексного розвитку фізичних здібностей дітей 9-10 років засобами міні-баскетболу слугували динаміка показників морфофункціонального стану і фізичної підготовленості.

3. Підрозділ 1.3. «Вікові особливості фізичного і моторного розвитку молодших школярів» в даному викладі авторки, нагадує главу навчального посібника, а не пласт наукових даних сучасних дослідників.

4. Підрозділ 1.4 «Інноваційні підходи до організації роботи з фізичного виховання учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл» враховуючи назву роботи логічним було назвати «Інноваційні підходи до

розвитку фізичних здібностей учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл у процесі фізичного виховання».

5. У другому розділі дисертаційної роботи ряд методів (наприклад 2.1.4. Фізіологічні методи) зайве деталізовані.

6. Здобувачка вказує, що процес реалізації програми «Помаранчевий м'яч» потребував дотримання комплексу соціальних, дидактичних, спеціальних принципів фізичного виховання, а також – принципів виховання і навчання. На нашу думку, недоцільно їх було детально розписувати.

7. Сьомий висновок дисертаційної роботи доцільно було підтвердити отриманими кількісними даними формувального педагогічного експерименту.

У порядку дискусії варто отримати відповіді на такі запитання:

1. Чому здобувачка в актуальності роботи не вказала досягнення англійських фахівців з досліджуваної проблеми, в той же час в списку використаної літератури задекларовано –39 англійських авторів?

2. Здобувачка вказує, що проведений факторний аналіз головних компонентів фізичного стану хлопців і дівчат 9-10 років говорить про наявність спільних тенденцій, однак є деякі статеві відмінності, які виявляються у більшій кількості факторів у хлопчиків (8 факторів) 9 років, а у дівчаток 9 років і дітей 10 річного віку виявлено однакову кількість значущих факторів – 7. Як отримані дані узгоджуються з результатами досліджень інших фахівців?

Вказані зауваження не є принциповими, не впливають на загальну позитивну оцінку, носять дискусійний характер і не знижують наукової цінності роботи та незаперечують її наукових результатів, що у сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання, мають істотне значення для фізичної культури і спорту та можуть бути використаними у практиці галузі.

Загалом, дисертаційна робота «Комплексний розвиток фізичних здібностей учнів молодших класів засобами міні-баскетболу» є спеціально

підготовленою кваліфікаційною науковою працею на правах рукопису, яку виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження. Вона характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачкою досліджень, відповідає спеціальності 017 – Фізична культура і спорт та вимогам пп.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 №167 (зі змінами), а її автор Юзковець Ірина Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Опонент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор, завідувач кафедри біомеханіки і
спортивної метрології Національного університету
фізичного виховання і спорту України

В.О. Кашуба

Підпис В.О. Кашуби засвідчую,
проректор з науково-педагогічної роботи,
професор Національного університету
фізичного виховання і спорту України



О.В. Борисова